

Anisong Palm-leaf Manuscripts for Birthday Celebrations

(Luang Prabang): Local Circulation and Reproduction for Sermonic Purposes

Saowakon Sukrak¹, Sunantha Kinnareewong²,

Ariyanuwat Samathayakul³ and Suthas Vongkrabakthaworn⁴

Received	Reviewed	Revised	Accepted
28/02/2565	15/03/2565	18/04/2565	25/04/2565

Abstract

Anisong (Ānisaṃsa) is defined as a religious textual genre and a sermon delivered by monks that explains rewards derived from merit-making on several kinds of occasions. Birthday ceremonies are regarded as a rite of passage in which auspicious things are sometimes done to celebrate one's new age and to ensure fortunate life in the years to come. Evidenced by three extant palm-leaf manuscripts from Luang Prabang produced in 1973–1988 CE and containing *anisong* texts, *anisong* sermons were regularly given to celebrate one's birthday ceremonies. Although birth still belongs to the Cycle of Rebirths which is not the ultimate goal of Buddhism or Nibbāna, birthday ceremonies, despite being secular, could be Buddhized by means of including *anisong* sermons as part of the events. The manuscript texts teach us to be cautious of time passing by and to realize forthcoming death, so that we can live mindfully without wasting our time on other unnecessary things. Birthday is thus regarded as a reminder upon. Among the three manuscripts, two were written with typewriters, the other was inscribed with a stylus. Besides, one of the two typewritten ones was copied from its original version, thereby remaining evidence of textual transmission and textual revision. The reproduction of these manuscripts reflects the manuscript circulation culture in which manuscripts could be commonly used as shared objects by several monasteries and reflects the popularity of having *anisong* sermons as part of birthday ceremonies.

Keywords: Palm-leaf Manuscript / *Anisong* (Ānisaṃsa) / Merit

¹ Rajabhat Maha Sarakham University, saowakon@rmu.ac.th

² Rajabhat Maha Sarakham University, sunantha-ka@hotmail.com

³ Rajabhat Maha Sarakham University, airariyanuwat@gmail.com

⁴ Rajabhat Maha Sarakham University, thasshort@gmail.com

หนังสือโบราณเรื่องอานิสงส์ของหลวงพระบางสำหรับเทศกาลวันคล้ายวันเกิด: วัฒนธรรมการยืมคืน ในท้องถิ่น และการผลิตซ้ำเพื่อการเทศน์

เสาวคนธ์ สุขรักษ์⁵, สุนันทา กิรินทร์วงศ์⁶,
อริยานุวัตน์ สมายกุล⁷ และสุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร⁸

บทคัดย่อ

อานิสงส์ เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาประเภทหนึ่งและการแสดงพระธรรมเทศนาที่พระสงฆ์แจกแจงผลบุญที่สาธุชนจะได้รับจากการทำบุญในโอกาสต่างๆ วาระครบรอบวันเกิดถือเป็นการเปลี่ยนผ่านชีวิตที่คนนิยมกระทำแต่สิ่งดั้งเดิมเป็นสิริมงคลต่อขอวปีใหม่ และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าจะมีแต่โชคดีในชีวิต จากหนังสือโบราณเรื่องอานิสงส์ที่พบที่หลวงพระบาง ที่เขียนขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2531 นั้น พบว่ามีการเทศน์อานิสงส์เพื่อฉลองวันคล้ายวันเกิดกันโดยทั่วไป แม้การเกิดเป็นเพียงส่วนหนึ่งในสังสารวัฏที่ไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดหรือนิพพานในทางพระพุทธศาสนา แต่การฉลองวันคล้ายวันเกิดกลับสามารถเพิ่มกิจกรรมการเทศน์อานิสงส์เข้าไปด้วย เพื่อทำให้กิจกรรมทางโลกมีความเป็นพุทธศาสนามากขึ้น เนื้อหาในหนังสือโบราณสอนให้ตระหนักถึงเวลาที่ล่วงเลยไปรวมถึงความตายที่จะมาเยือน เพื่อให้ทุกคนใช้ชีวิตกันอย่างมีสติและไม่เสียเวลาไปกับสิ่งอื่นที่ไม่จำเป็น วันเกิดจึงเท่ากับเป็นเครื่องเตือนใจ ในกลุ่มของหนังสือโบราณเรื่องอานิสงส์วันเกิดที่พบนี้ มีอยู่สองฉบับที่พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีดหนึ่งฉบับที่เหลือเขียนด้วยเหล็กจาร และหนึ่งในสองฉบับพิมพ์ดีดนั้นคัดลอกมาจากต้นฉบับอีกทีหนึ่ง จึงพบหลักฐานการสืบทอดและการปรับปรุงเนื้อหา การผลิตซ้ำนี้สะท้อนวัฒนธรรมการยืม-คืนหนังสือโบราณที่วัดต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงสามารถใช้หนังสือโบราณร่วมกันได้ และยังสะท้อนความนิยมให้การเทศน์อานิสงส์เป็นส่วนหนึ่งของการเฉลิมฉลองวันคล้ายวันเกิดด้วย

คำสำคัญ: โบราณ / อานิสงส์ / บุญ

⁵ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, saowakon@rmu.ac.th

⁶ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, sunantha-ka@hotmail.com

⁷ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, airiryanuwat@gmail.com

⁸ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, thasshort@gmail.com

บทนำ

อานิสงส์ (สลอง, สอง) เป็นวรรณกรรมศาสนาประเภทหนึ่งที่ใช้อธิบายเรื่อง รางวัลหรือผลบุญที่ได้รับจากการประกอบกุศลกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา หรือการทำบุญในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ เรื่องการทำทาน เนื้อหาเรื่องอานิสงส์มักประกอบด้วยโครงสร้างหลักสองส่วน ได้แก่ ข้อความส่วนนำ และนิทานแทรก หรือเรื่องราวตัวอย่างของบุคคลผู้ประกอบกรรมดีต่าง ๆ ในอดีต จนกระทั่งได้รับผลบุญตอบแทน อาทิ ศิวณิชาญกุล (Sheravanichkul, A. 2012 : 39) ได้จัดประเภทของทานในวรรณกรรมอานิสงส์ไว้ 4 ประเภท ได้แก่ ทานที่เป็นวัตถุสิ่งของหรือศาสนสถาน (Giving alms, offerings, texts, buildings to the Sangha) การสร้างวัตถุสำหรับเคารพบูชา (Producing objects of worship) ทานที่เป็นสาธารณประโยชน์ (Constructing public works) และทานที่ทำในเทศกาลสำคัญต่างๆ (Giving gifts in ceremonies, funerals, or festivals) ส่วน Phra Khru Pariyat Warothai (2014) ได้จำแนกเนื้อหาเรื่องอานิสงส์ไว้ด้วยกัน 4 แบบ ได้แก่ 1) พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาเหตุของเรื่อง แล้วตรัสเล่าขึ้นเอง 2) พระสาวกหรือผู้เลื่อมใสตั้งคำถามต่อพระพุทธเจ้าเรื่องผลของการทำบุญในวาระต่างๆ 3) พระอานนท์เป็นผู้เล่าเรื่องที่ตนได้ฟังมาจากพระพุทธเจ้าโดยตรง กลุ่มนี้จะเริ่มต้นด้วย เอวม สุต และ 4) นิทานที่ไม่มีอาการอ้างอิงที่มา มีเพียงเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผลของการทำบุญ (Phra Khru Pariyat Warothai, 2014 : 43) ความหมายของอานิสงส์พบในพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎกกล่าวอานิสงส์คือ ผลดีของการกระทำ หรือการปฏิบัติตามพระวินัยบางข้อที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ และหมายถึงสิทธิพิเศษหรือการผ่อนปรนสิกขาบทวินัยบางข้อ (Rakpa, S., 2000 : 18) พระสุตตันตปิฎกกล่าวว่า อานิสงส์เกิดจากการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ประโยชน์ที่ได้รับมีทั้งต่อตนเองและสังคม (Rakpa, S., 2000 : 63) ส่วนพระอภิธรรมปิฎกกล่าวถึงกุศลจิตอันเป็นที่มาและแรงผลักดันให้มนุษย์ประกอบกรรมดีทั้งปวง (Rakpa, S., 2000 : 63)

แต่เดิมเรื่องอานิสงส์เขียน (จาร) โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ใบลาน กระดาษสา ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ามีเอกสารตัวเขียน (Manuscripts) ที่ทำจากวัสดุหลากหลายชนิด บันทึกเนื้อหาทั้งทางศาสนาและเนื้อหาของฝ่ายฆราวาส เอกสารตัวเขียนเรื่องอานิสงส์พบมากที่เมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองมรดกโลกที่ถือเป็นเมืองศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของประเทศ มีการนำมาใช้เพื่อการเทศน์บอญกว่าเรื่องราวทางศาสนาประเภทอื่น (Sengsoulin, B., 2016 : 134) และถูกจารขึ้นเพื่อถวายวัด เนื่องจากความเชื่อเรื่องการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาโดยการถวายหนังสือธรรมะ และความเชื่อเรื่องการเกิดใหม่ในยุคพระพุทธเจ้าศรีอาริยมตไตรย พระสงฆ์ในวัดเหล่านั้นก็ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสืออานิสงส์สำหรับการเทศนาในโอกาสงานบุญต่าง ๆ เพื่อสาธยายผลบุญที่เจ้าภาพและผู้ร่วมงานจะได้รับทั้งในชาติปัจจุบันและชาติหน้า นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกว่า ผลบุญที่ได้รับจากการถวายหนังสืออานิสงส์สามารถแผ่ไปยังดวงวิญญาณของผู้เสียชีวิต บรรดาเทวาอารักษ์ พญายมราช ครุฑนาค (Jaengsawang, S., 2019 : 9) ตลอดจนพระแม่ธรณีผู้พิทักษ์ศาสนาชนฝ่ายเถรวาทเชื่อกันว่าเป็นพยานรู้เห็นเรื่องการทำบุญของเจ้าภาพไว้เพื่อนำพาผลกรรมดีมาตอบแทนในอนาคต

ในกลุ่มพื้นที่วัฒนธรรมชนชาติไทนั้น พบหนังสือใบลานที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์อาณิสสงส์เนื่องในเทศกาลวันคล้ายวันเกิดเพียงแคในเมืองหลวงพระบางเท่านั้น แม้การเกิดจะเป็นหนึ่งในวงจรแห่งวิญญูสงสารที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการหลุดพ้นไปสู่นิพพาน ทว่ายังพบหนังสือใบลานที่มีเนื้อหาเพื่อการเทศน์อาณิสสงส์ในงานทำบุญวันคล้ายวันเกิด สะท้อนให้เห็นถึงการนำกิจกรรมการทำบุญผนวกเข้ากับเหตุการณ์ที่เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านชีวิต (Life transition) หรือวาระวันคล้ายวันเกิด ว่าเป็นโอกาสสำคัญในการสร้างบุญกุศล เพื่อต้อนรับการก้าวเข้าสู่อายุที่สูงขึ้น หรือก้าวต่อไปของชีวิต ในอีกแง่หนึ่งคือการ บ่งบอกระยะเวลาที่ตนนั้นมีชีวิตมาจวบจนปัจจุบัน และการนับถอยหลังเวลาชีวิตที่เข้าใกล้ความตายมากขึ้น เนื้อหาของหนังสือใบลานอาณิสสงส์ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญในเทศกาลวันคล้ายวันเกิดนี้ ในภาพรวมจึงมุ่งเน้นที่การเตือนให้เจ้าของวันเกิดตระหนักถึงอายุของตนที่ล่วงไป ตลอดจนมุ่งเตือนให้ดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท อย่างไรก็ตาม บทความฉบับนี้จะไม่นำศึกษาเนื้อหา (Texts) ในเชิงความหมายหรือคุณค่าทางวรรณกรรม แต่จะศึกษาส่วนประกอบของหนังสือใบลานในแง่ของวัตถุ (Objects) เพื่อค้นพบร่องรอยวัฒนธรรมการใช้หนังสือใบลานโดยเฉพาะกิจกรรมการเทศน์อาณิสสงส์เนื่องในเทศกาลวันคล้ายวันเกิด

เอกสารตัวเขียนสำหรับการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้เอกสารตัวเขียนเรื่องอาณิสสงส์ที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลการทำบุญงานวันคล้ายวันเกิดในเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่ามีเอกสารตัวเขียนจำนวนเพียงสามฉบับ ผลิตจากใบลาน (Palm leaves) ด้วยการจารโดยใช้เหล็กจาร (Stylus) และการพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด เนื้อหาในหนังสือใบลานทั้งสามฉบับมุ่งให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านเรื่องความไม่แน่นอนของชีวิต การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท การประกอบแต่กรรมดี และการตระหนักถึงความตายที่ทุกคนต้องเผชิญ ซึ่งการทำบุญในเทศกาลวันคล้ายวันเกิดก็จัดเป็นกุศลกรรมอย่างหนึ่งที่แสดงการคำนึงถึงอายุที่เข้าใกล้ความตายไปทุกขณะ หนังสือใบลานทั้งสามฉบับ ได้แก่

1. *สลองทำบุญวันเกิด* (รหัส 0601140600515) พุทธศักราช 2516 สร้างโดยสาธุใหญ่สมเด็จ พระสังฆราช มหาเถรธรรมญาณ เขียนด้วยเหล็กจาร อักษรธรรมลาว โดยอาจารย์วันดีอิทธิ วัดโคมเสลา ปัจจุบันหนังสือใบลานฉบับนี้จัดเก็บที่วัดใหม่สุวรรณภูมาราม ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ฉบับจาร”

2. *อาณิสสบุญวันเกิด* (รหัส BAD-19-1-0137) พุทธศักราช 2527 สร้างโดยพระมุข ธีระจิตโต พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด อักษรลาวปัจจุบัน อักษรลาวปัจจุบัน โดยพระจินนະธรรมโมภิกขุ ปัจจุบันหนังสือใบลานฉบับนี้จัดเก็บที่วัดเชียงม่วน ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ฉบับพิมพ์ดีด 1”

3. *อาณิสสเฮ็ดบุญวันเกิด* (รหัส BAD-13-1-0206) พุทธศักราช 2531 สร้างโดยสาธุใหญ่คำ จันท์ ธีระจิตโต พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีดโดยพระจินนະธรรมโมภิกขุ ปัจจุบันหนังสือใบลานฉบับนี้จัดเก็บที่วัดแสนสุขาราม ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ฉบับพิมพ์ดีด 2”

หมายเหตุ: ฉบับพิมพ์ติด 2 เป็นฉบับปรับปรุงของฉบับจาร แต่ผลิตซ้ำด้วยเครื่องพิมพ์ดีด เนื้อหาของทั้งสองฉบับจึงมีความเหมือนกันแทบทั้งหมด มีข้อแตกต่างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังจะอธิบายในหัวข้อชั้นหลัง

เนื้อหาโบราณโดยสังเขป

สองทำบุญวันเกิด (รหัส 0601140600515) หรือฉบับจาร และ อานิงส์เฮ็ดบุญวันเกิด (รหัส BAD-13-1-0206) หรือฉบับพิมพ์ติด 2 มีเนื้อหาโดยสังเขปดังนี้

ณ โอกาสอันเป็นมงคลนี้ เจ้าภาพผู้จัดงานวันเกิดได้จัดงานบุญ เจริญพระพุทธมนต์ เลี้ยงภัตตาหาร ตลอดจนนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเนื่องในเทศกาลวันคล้ายวันเกิด เพื่อสาธยายผลานิสงส์ที่เจ้าภาพจะได้รับจากการทำบุญครั้งนี้ การทำบุญวันเกิดเป็นประเพณีที่กระทำสืบต่อกันมา เจ้าภาพจัดงานฉลองวันเกิดปีละหนึ่งครั้งในวันที่ตรงกับวันเกิดของตนตามสมควรแก่ทุนทรัพย์และฐานะ แต่โดยพื้นฐานแล้ว การทำบุญถวายภัตตาหารพระหรือถวายสังฆทานก็ถือว่าเพียงพอ เพื่อแสดงความไม่ละเลยต่อวิญญูที่ล่วงเลยไปของตนในแต่ละปี วิญญูที่ผู้คนมักให้ความสำคัญคือวิญญูเบญจเพสหรืออายุ 25 ปี บ่งบอกการก้าวข้ามจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ เจริญด้วยความคิดและสติปัญญามากขึ้น ควรนึกตรึกตรองถึงกิจที่กระทำอยู่ ว่ามีสิ่งใดที่เป็นหน้าที่ที่ควรทำต่อจนสำเร็จ ไม่ปล่อยให้กิจการงานค้างค้ำเพราะวันเวลาและวัยของเราเดินหน้าต่อไปทุกที สอดคล้องกับคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่าด้วยเรื่องความไม่ประมาท วัยของมนุษย์เราแบ่งเป็นสามช่วง ได้แก่ ปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ในขณะที่อยู่ในวัยเยาว์คือปฐมวัยนั้น หากเราประมาทในวัยด้วยเห็นว่ามีเวลาในชีวิตอีกมาก เราก็จะเพ่งมานึกเสียเวลาเอาในวัยกลางคนหรือช่วงมัชฌิมวัย ว่าเราควรเร่งหมั่นรักษาศีล เจริญสมาธิภาวนา สร้างคุณประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ประกอบอาชีพ และดูแลครอบครัว และเมื่อถึงปัจฉิมวัยคือวัยชรา เราควรละหน้าที่การงานทุกอย่างและมุ่งหน้าเข้าสู่การรักษาศีลธรรมเพียงอย่างเดียว แต่หากเรายังประมาทไม่ทำคุณงามความดีในวัยสุดท้ายนี้ ก็เท่ากับหมดโอกาสที่เราจะได้ทำความดีอีก หากตายไปก็เท่ากับว่าตายเปล่า หากเป็นเช่นนี้ ก็เปรียบได้ว่า แม้มีอายุยาวนานถึงร้อยปี ก็ไม่นับว่าน่ายกย่องเท่ากับคนที่รักษาศีลได้แม้เพียงหนึ่งวัน เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ บันฑิตจึงพึงแนะนำต่อกันให้ตระหนักถึงวันเวลาที่ล่วงไปและไม่ประมาทในการประกอบคุณความดี เมื่อเราเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังขารแล้ว ก็ควรรีบทำบุญกุศลโดยเฉพาะในวันคล้ายวันเกิดเช่นนี้ นับว่าได้ผลานิสงส์มากนัก เพราะได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาทในวัยและชีวิตของตน เมื่อเราไม่ประมาทแล้ว ไม่ว่าทำอะไรก็จะสำเร็จเพราะความไม่ประมาทนับเป็นธรรมอันประเสริฐ ผู้ที่มาร่วมงานทุกท่านก็ควรหมั่นสร้างกุศลด้วยความไม่ประมาทเหมือนอย่างเจ้าภาพวันเกิดท่านนี้ หากเราใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทแล้ว เมื่อเรามองย้อนกลับไปครั้งใด ก็จะพบว่าเราสามารถใช้เวลาได้อย่างดีอย่างลุล่วงด้วยความไม่ประมาทนั้น และไม่นึกเสียใจภายหลัง เพราะไม่เคยเสียเวลาไปกับสิ่งที่ไร้สาระ สิ่งที่ดีแล้วก็จะได้พัฒนาให้มากขึ้น สิ่งที่ยังไม่ดีพอ

ก็จะได้รับแก้ไขปรับปรุง การหมั่นระลึกถึงความไม่ประมาทนี้ก็นับว่ามีอันสงส์ด้วยอีกเช่นกัน และการจัดการเทศน์อันสงส์นี้ก็จัดว่าได้บุญด้วย เพราะเตือนให้เราได้ระลึกถึงความไม่ประมาทในชีวิต

บัดนี้เป็นการแสดงพระธรรมเทศนาที่เจ้าภาพนิมนต์ให้มาแสดงเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันเกิด มี การทำบุญกุศลตามแบบโบราณกาล การที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นี้ก็นับว่าโชคอย่างยิ่งว่าเป็น เพราะบุญเก่าแต่ปางก่อนที่ได้รักษาศีลห้าหรือมนุสสรธรรม และเมื่อได้เกิดมาแล้ว ก็นับเป็นความยากยิ่งที่จะประคับประคองร่างกายให้ถาวรวัฒนา เราต้องดูแลร่างกายของเราให้อยู่ในสภาพที่ปรับตัวได้ในทุก สถานการณ์ ทั้งความหิว ความร้อนหนาว การปรับอิริยาบถ การรักษาร่างกายด้วยหยูกยาเมื่อเจ็บป่วย การที่เจ้าภาพประคับประคองชีวิตมาจนถึงอีกร้อยปีนั้น จึงนับว่าเป็นเรื่องยินดียิ่ง อีกทั้งยังได้เกิดมา พบพระพุทธศาสนา ฟังธรรม และรู้ธรรมะข้อปฏิบัติที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากความชั่วร้าย การได้ฟังธรรม นั้นเป็นของหายาก เพราะหากเกิดเป็นอสุรกายหรือภพภูมิที่ต่ำกว่านั้น ย่อมหมดโอกาสฟังธรรม หรือ หากเกิดเป็นมนุษย์ที่ไม่สมประกอบก็อาจไม่พร้อมฟังธรรม หรือหากเกิดเป็นมนุษย์ที่คบหาแต่กลุ่มคนที่เป็นมิจฉาทิฐิก็ย่อมไม่ได้ฟังธรรม หรือหากเกิดมาในยุคที่เป็น สลญกัปที่ไม่มีพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้ก็จะไม่ได้ ฟังธรรม หรือหากเกิดในกลุ่มผู้มีสัมมาทิฐิตัดตนเป็นผู้มีมิจฉาทิฐิก็จะได้ไม่ได้ฟังธรรม หรือหากเกิดมา มีศรัทธาและสัมมาทิฐิตัดหาผู้แสดงธรรมไม่ได้ก็ย่อมไม่ได้ฟังธรรม ผู้ที่ได้ฟังธรรมในวันนี้จึงนับว่าเป็นผู้มี ลากอันประเสริฐ หากตั้งอยู่ในความเพียร มีสาระ และมีคุณค่าในชีวิตแล้ว แม้อายุเพียงไม่กี่วันก็ถือว่า ควรยกย่อง แต่หากเกิดมาเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่ประกอบความดี ก็ถือว่าไม่คุ้มค่ากับการได้โอกาสเกิดมา เป็นมนุษย์ การที่เจ้าภาพงานวันเกิดครั้งนี้ทำบุญครอบรอบเนื่องในวันคล้ายวันเกิดก็นับว่าเป็นผู้ที่มีความ ไม่ประมาทเช่นกัน และเป็นผู้มีความเลื่อมใสในศรัทธาในพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ซึ่งจะทำให้ชีวิตมีแต่ ความสุขเกษม พ้นจากความทุกข์ บุคคลทุกคนควรมีชีวิตอย่างมีที่พึ่ง บุตรต้องมีบิดามารดาเป็นที่พึ่ง ศิษย์มีครูอาจารย์เป็นที่พึ่ง ภรรยาสามีเป็นที่พึ่ง อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นที่พึ่งภายนอกที่มีความแปร ผันไม่ยั่งยืน เราจึงควรพึ่งพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่เที่ยงแท้ นำพาเราให้พ้นทุกข์จากวัฏสงสารและเข้าสู่ นิพพานได้ ความดีเท่านั้นที่จะสามารถติดตัวเราไป หากใช้บุคคลที่เป็นที่พึ่งเหล่านี้ เมื่อเราตระหนักแล้วว่า เราหลีกเลี่ยงความตายไม่ได้ ก็ควรน้อมใจระลึกถึงพระรัตนตรัย การที่เจ้าภาพจัดงานทำบุญครั้งนี้จึงเป็น เรื่องน่ายกย่องและควรเอาเป็นเยี่ยงอย่างเพราะแสดงให้เห็นการระลึกถึงพระรัตนตรัยอันเป็นสิ่ง ประเสริฐสุด ทำนี่ยขอถวายพรให้ทุกท่านมีความสุขสวัสดิ มี ความเจริญด้วยอายุ ด้วยธรรม ด้วยความ เจริญ ด้วยยศ ด้วยบิรวาร ด้วยพละ ด้วยวรรณะ ด้วยสุขะ ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ขอถวายพรให้ เจ้าภาพและผู้เข้าร่วมงานทุกท่านมีแต่ความสุขความเจริญเบิกบาน ปราศจากทุกข์ โรคภัย ความ โศกเศร้า และขอให้สำเร็จลุล่วงตั้งความปรารถนาทุกประการ

ประเพณีการทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันเกิด

การเกิดนับเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิต เมื่อทารกคนหนึ่งคลอดและรอดปลอดภัยนั้นนับเป็นการ ข้ามผ่านสถานะความเป็นความตายจากกรรมมารดาสู่ชีวิตนอกกรรม ในอดีตวิทยาการการแพทย์ยังไม่

เจริญรุ่งเรืองเช่นในยุคปัจจุบันส่งผลให้อัตราการรอดชีวิตต่ำ การถนอมครรภ์ให้อยู่รอดปลอดภัย รวมถึงการเลี้ยงดูทารกให้เติบโตใหญ่พอที่จะเป็นแรงงานสำหรับครอบครัวและสังคมจึงเป็นสิ่งยากลำบากกว่าปัจจุบัน วันเกิดจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง เมื่อแรกเกิดก็ต้องทำพิธีเกี่ยวกับการเกิดเพื่อให้แน่ใจ เป็นประกันว่าเด็กที่เกิดมานั้นจะมีชีวิตรอดได้ ไม่ตายเสียภายใน 3 วัน 7 วัน (Naga Prateep, 1996) ในอดีตมีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนคลอด พิธีกรรมตอนใกล้คลอดและขณะคลอด และการดูแลเด็กหลังคลอด (Sukrak, S., 2019) แต่ในปัจจุบันการสาธารณสุขเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ประกอบกับผู้คนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากอดีต ความรีบเร่งกับภารกิจประจำวัน ส่งผลให้คนออกห่างจากประเพณีดั้งเดิม พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมจึงคงเหลือไว้เพียงการทำบุญในวันคล้ายวันเกิดเท่านั้น การทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันเกิดเป็นจารีตของผู้นับถือพระพุทธศาสนา สมควรนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ เพื่อปัดเป่าความชั่วร้าย เพื่อให้เกิดสิริมงคล แล้วต้องมีการถวายอาหารตามธรรมเนียม อนึ่งการทำบุญในครั้งหนึ่ง ๆ นี้ ทายกควรถือศีล 5 ในวันนั้น (Naga Prateep, 1996) บุญเลิศ (Sengsoulin, B., 2016) อธิบายว่า บุญในเทศกาลวันเกิดสามารถทำได้จากการจัดพิธีกรรมสืบชะตา ซึ่งส่วนใหญ่มักจัดในช่วงครบรอบอายุทุกปีที่ 12 หรือช่วงหนึ่งรอบนักขัตฤกษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงอายุครบรอบที่สองหรืออายุครบ 24 ปี ซึ่งถือเป็นวัยที่เข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว

จากเนื้อเรื่องย่อที่กล่าวไปแล้วข้างต้น พบว่าแนวคิดการทำบุญวันเกิดที่สืบต่อมาแต่โบราณกาลนั้นหาใช่เพียงการเฉลิมฉลองเพื่อความรื่นเริงเพียงอย่างเดียวไม่ แต่กลับเป็นการย้ำเตือนเจ้าของวันเกิดให้ตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต นับตั้งแต่โอกาสที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ การบำรุงเลี้ยงดูของบิดามารดาตั้งแต่ที่อยู่ในครรภ์และถือกำเนิดออกมาใช้ชีวิต ตลอดจนการประดับประดาชีวิตให้อยู่รอดมาได้จวบจนครบวาระวันคล้ายวันเกิดอีกปีหนึ่ง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเหตุสำคัญให้เจ้าของวันเกิดทบทวนเหตุการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาว่า ณ ขณะปัจจุบันได้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าหรือไม่ สร้างคุณงามความดีทั้งต่อตนเองและต่อสังคมหรือไม่ และประกอบกุศลกรรมทั้งทางโลกและทางธรรมหรือไม่ เมื่อนำเอาความคิดทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประกอบกันแล้ว คำสอนเรื่องความไม่ประมาทจึงสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การทำบุญคล้ายวันเกิด ดังนั้น แม้การเกิดจะเป็นหนึ่งในวงจรสังสารวัฏที่สัตว์โลกยังคงเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตราบไต่ที่ยังไม่หลุดพ้นพระนิพพาน แต่คำสอนที่พบในหนังสือโบลานเรื่องอานิสงส์การทำบุญวันคล้ายวันเกิดกลับสนับสนุนให้ศาสนิกชนดำเนินชีวิตในศีลธรรมที่ดีงาม ดำรงตนด้วยการมีทาน ศีล ภาวนา และมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง อันเป็นเครื่องมือนำพาให้ทุกคนเดินทางเข้าสู่พระนิพพานได้ในท้ายที่สุด

วัฒนธรรมการยืมคืนหนังสือโบลานในท้องถิ่น

ความยาวของเนื้อหาทั้งสามฉบับนั้นใกล้เคียงกัน แต่ฉบับมีจำนวนโบลาน 6 ใบ โดยเฉลี่ย พระจะใช้ระยะเวลาเทศน์ประมาณสามสิบนาที โบลานแผ่นแรกของฉบับพิมพ์ดีด 1 และฉบับพิมพ์ดีด 2 มีวัตถุประสงค์ของหนังสือโบลานพิมพ์บอกไว้ชัดเจนว่า ใช้สำหรับการเทศน์ในวันเกิดและในงานบุญ

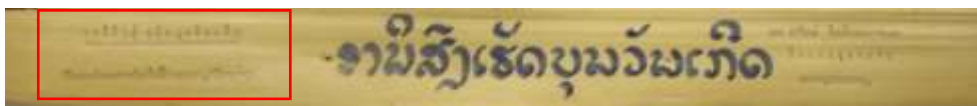
ทั่วไป แสดงให้เห็นวัฒนธรรมการยืมคืนหนังสือโบราณ (Manuscript circulation culture) เพื่อใช้ในวัดที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน (ภาพ 1, ภาพ 2) นอกจากนี้ ยังมีจุดประสงค์ของว่างสำหรับใส่อายุและชื่อของเจ้าภาพเทศกาลวันคล้ายวันเกิด (ภาพ 3) ดังนั้น พระที่อ่านหนังสือโบราณฉบับนี้ในขณะที่เทศน์จึงสามารถเอ่ยถึงชื่อและอายุให้สอดคล้องกับเจ้าภาพในงานนั้น ๆ หนังสือโบราณเหล่านี้จึงไม่ได้ผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองการใช้งานเพียงครั้งเดียว การยืมคืนหนังสือโบราณสามารถพบได้ทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องที่ที่วัดต่างๆ มีหนังสือโบราณสำหรับการเทศน์ไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการใช้งาน (Jaengsawang, S., 2019 : 150–151) ดังนั้น จึงพบว่าหนังสือโบราณจำนวนมากที่ชื่อวัดหรือชื่อพระเขียนไว้บริเวณหน้าปก หรือตอนจบของเรื่อง เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของ (Ownership statement) ให้พระหรือผู้ใช้ในวัดอื่นๆ นำไปคืนที่วัดต้นสังกัด (Affiliation) ได้ทันทีหลังการใช้งาน ดังตัวอย่างในภาพ 4 ปรากฏคำว่า “วัดใหม่เวือ” (วัดใหม่สุวรรณภูมิจังหวัด) อยู่บริเวณขอบด้านขวาของแผ่นแรก ดังนั้น แม้การเกิดจะเป็นหนึ่งในวงจรของสังสารวัฏที่สกัดกั้นการบรรลุพระนิพพาน แต่การเทศน์อันสูงส่งเนื่องในงานทำบุญวันคล้ายวันเกิดกลับสามารถปรับให้สอดคล้องกลมกลืนกับจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา ได้ด้วยการสร้างเนื้อหาเตือนให้ผู้ฟังระลึกถึงความไม่ประมาท และความไม่แน่นอนของชีวิต จึงพบหลักฐานการยืมคืนหนังสือโบราณตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น

“เทศนา พระอานิสัยสะระทวา ใ้สำหรับสะแควในງานเทศ

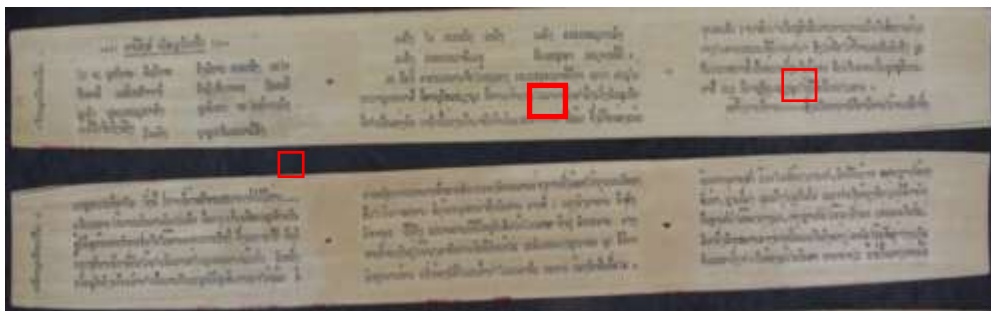

(ภาพ 1) ฉบับพิมพ์ตีต 1: อานิสัยสะระทวาวันเกิด (BAD-19-1-0137), ใบที่ 1 (หน้าบน), 2527

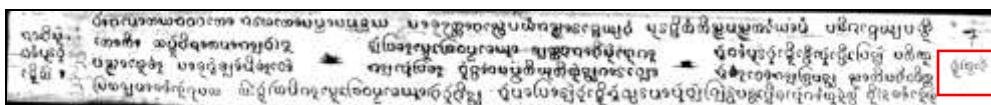
“อานิสัยสะ ระดบุนอินเทก ใ้สะแควในງานเทศทานอันวเทกตที่มีทานกะท่าบุนไ้ทาน

(ภาพ 2) ฉบับพิมพ์ตีต 2: อานิสัยสะระดบุนอินเทกวันเกิด (BAD-13-1-0206), ใบที่ 1 (หน้าบน), 2531

(ภาพ 3) ฉบับพิมพ์ดีด 1: *อานิสงส์บุญวันเกิด* (BAD-19-1-0137), ใบที่ 2-3(หน้าบน), 2527

(ภาพ 4) ฉบับจาร: *สลองทำบุญวันเกิด* (0601140600515), ใบที่ 1 (หน้าบน), 2516

น่าสังเกตอีกประการหนึ่งว่า ในฉบับพิมพ์ดีด 1 ที่ปรากฏในภาพ 1 ด้านบน ชื่อวัดมหาธาตุ หลวงพระบาง ระบุอยู่ด้านขวา แต่หากสังเกตที่รหัสของหนังสือใบลานแล้ว (BAD-19-1-0137) พบว่า หนังสือใบลานฉบับนี้ถูกเก็บอยู่ที่วัดเชียงม่วน เพราะหมายเลข 19 แสดงสถานที่เก็บที่วัดเชียงม่วน (Jaengsawang, S., 2016 : 180) การที่แต่เดิมหนังสือใบลานสังกัดอยู่วัดมหาธาตุแต่ภายหลังกลับถูกเก็บอยู่ที่วัดเชียงม่วนนั้น ก็นับเป็นอีกหลักฐานหนึ่งที่ชี้ชัดว่ามีวัฒนธรรมการยืม-คืนหนังสือใบลาน ระหว่างวัดต่างๆ ในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับการแสดงพระธรรมเทศนาอยู่จริง

การผลิตซ้ำเพื่อการเทศน์

ตามที่กล่าวไปข้างต้นจะพบว่า มีหนังสือใบลานสองฉบับที่มีเนื้อหาตรงกันเนื่องจากการผลิตซ้ำ (Reproduction) กล่าวคือ หนังสือใบลานเรื่อง *อานิสงส์เห็ดบุญวันเกิด* (รหัส BAD-13-1-0206, พ.ศ. ๒๕๓๑)หรือฉบับพิมพ์ดีด 2 เป็นฉบับปรับปรุงใหม่ (Revised version) โดยอ้างอิงจากต้นฉบับเรื่อง *สลองทำบุญวันเกิด* (รหัส 0601140600515, พ.ศ. 2516) ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงปีพุทธศักราช 2503-2533 พระสงฆ์สามเณรในหลวงพระบางเริ่มหันมาผลิตหนังสือทางพระพุทธศาสนาด้วยเครื่องพิมพ์ดีด (Sengsoulin, B., 2016 : 247) และในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกันนี้ สาธุใหญ่คำจันทร์ วิระจิตโต เจ้าอาวาส วัดแสนสุขาราม หลวงพระบาง ได้บุกเบิกการเผยแพร่หนังสือและตำราทางพระพุทธศาสนาของลาวเป็นจำนวนมากในระหว่างปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2543 เพื่อส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปผู้ศรัทธาและสนใจศึกษา เข้าถึงได้แพร่หลายยิ่งขึ้น เนื่องจากตำราทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่เดิมนั้นบันทึกในเอกสารตัวเขียน ทั้ง หนังสือใบลาน (Palm-leaf manuscripts) หนังสือพับสา (Mulberry paper manuscripts) และ กระดาษปัจจุบัน (Industrial paper manuscripts) อีกทั้งส่วนใหญ่เขียนด้วยอักษรธรรมลาว

(Dhamma Lao script) หรืออักษรไทยกลาง (Siamese script) ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาค้นคว้า สำหรับผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านตัวอักษรธรรมหรือตัวอักษรไทย ด้วยเหตุนี้ สาธุใหญ่คำจันทร์ วิระจิตโต จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการถอดความตำราทางพระพุทธศาสนาจากอักษรธรรมหรืออักษรไทย ให้กลายเป็นอักษรลาว อีกทั้งยังเผยแพร่เอกสารฉบับถอดความใหม่เหล่านั้นไปสู่ผู้อ่านในวงกว้าง ตำราที่เผยแพร่ใหม่ เช่น วินัยภาค 1 จำนวน 3,000 สำเนา (พ.ศ. 2531), วินัยภาค 2 จำนวน 1,200 สำเนา (พ.ศ. 2533), วิธีอุปสมบทและกิจเบื้องต้นของภิกษุ จำนวน 3,000 สำเนา (พ.ศ. 2537), คติปฏิบัติ จำนวน 3,000 สำเนา (พ.ศ. 2539) (Boulyaphonh, K., 2015 : 226–227)

นอกจากนี้ หนังสือใบลานฉบับพิมพ์ที่ตีพิมพ์ทั้งสองฉบับ แม้จะได้รับการสนับสนุนให้ผลิตขึ้นจากผู้สร้าง (Sponsor) คนละคน (พระผุย ธิระจิตโต และสาธุใหญ่คำจันทร์ วิระจิตโต) แต่กลับถูกพิมพ์โดยผู้พิมพ์ (Typist) คนเดียวกัน (พระจินนะธรรมโมภิกขุ) ดังนั้น รูปแบบการจัดวางเนื้อหา (Pattern) ของหนังสือใบลานฉบับพิมพ์ที่ตีพิมพ์จึงมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันมาก (ภาพ 5, ภาพ 6) นับตั้งแต่หน้าปกที่มีชื่อเรื่องอยู่ตรงกลาง ระบุวัตถุประสงค์การนำไปใช้ทางด้านซ้าย ระบุชื่อผู้จัดทำหรือผู้สร้างทางด้านขวา การจัดวางเนื้อหาที่เริ่มต้นด้วยบทสวดภาษาบาลีตามด้วยบทเทศนาภาษาท้องถิ่น (Vernacular language) ตลอดจนรูปแบบของเนื้อหาที่วางในแนวตั้ง (Column) แทนการเขียนเป็นแถวแนวนอน (Row) แบบที่พบในฉบับจาร จากนั้นปิดท้ายด้วยการระบุวันเดือนปีที่พิมพ์เสร็จพร้อมลงชื่อผู้จัดพิมพ์ การจัดรูปแบบใบลานที่มีความเป็นเอกภาพ (Unity) นี้ จึงเป็นผลจากการผลิตแบบใช้ผู้พิมพ์คนเดียวกัน (Mutual typist) Sengsoulin เปรียบเทียบลักษณะทั่วไปของหนังสือใบลานที่จารด้วยมือกับหนังสือใบลานที่พิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ดีด ดังนี้

One difference between the typed and written versions, however, is that the former was typed with three columns and five lines on each page, whereas the latter was written with continuum in each line from the left margin until the right margin, with four lines on each page (Sengsoulin, B., 2016 : 246).

หนังสือใบลานที่ผลิตด้วยเครื่องพิมพ์ดีดส่งผลกระทบต่อการจัดวางเนื้อหาให้มีรูปแบบเฉพาะตัวต่างจากฉบับที่จารด้วยมือ อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการผลิตซ้ำหนังสือใบลานด้วยเครื่องพิมพ์ดีดคือตัวอักษรลาวปัจจุบันที่ถูกนำมาใช้แทนตัวอักษรธรรม ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดของแท่นพิมพ์ที่รองรับเฉพาะตัวอักษรสมัยใหม่ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การผลิตและใช้เครื่องพิมพ์ดีดเพื่อเผยแพร่เอกสารและตำราสู่ผู้อ่านในวงกว้างขึ้นโดยใช้ระยะเวลาที่สั้นลง ผู้อ่านและผู้ใช้หนังสือใบลานฉบับพิมพ์ที่ตีพิมพ์จึงไม่เพียงแต่พระสงฆ์หรือผู้ที่เคยบวชเรียนและมีความรู้อักษรธรรมมาก่อนเท่านั้น แต่ยักรวมถึงบุคคลทั่วไปไม่จำกัดอาชีพ เพศ และวัย จากความเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการการผลิตซ้ำหนังสือใบลานดังกล่าว พระสงฆ์ที่เพิ่งบวชใหม่หรือยังอ่านเขียนอักษรธรรมไม่ชำนาญก็สามารถใช้หนังสือใบลานฉบับพิมพ์ที่ตีพิมพ์เพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนา (Sengsoulin, B., 2016 : 246–247) หรือเพื่อการเทศน์อานิสงส์ได้ จึงเป็นไปได้ว่า กิจกรรมการเทศน์อานิสงส์ในเทศกาลวันคล้ายวันเกิดอาจไม่ระบุดายตัวว่าจำเป็นต้องรับ

หน้าที่เทศน์โดยพระชั้นผู้ใหญ่หรือพระมากประสบการณ์เท่านั้น พระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาไม่มากและอ่อนประสบการณ์ก็สามารถเทศนาเรื่องอานิสงส์บุญวันเกิดได้ เพราะการฝึกอ่านและเทศน์จัดเป็นกิจการฝึกฝนตนเองของพระสงฆ์สามเณรมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนการจัดสอบที่เป็นมาตรฐานจะเข้ามามีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาของสงฆ์ อนุমানได้ว่า การเทศน์อานิสงส์วันเกิดอาจมีความจริงจังหรือเป็นแบบแผนน้อยกว่าการเทศนาธรรมเรื่องอื่น พระสูตรภาษาบาลี หรือเรื่องที่จารด้วยอักษรธรรม ที่อาศัยความชำนาญของผู้เทศน์สูง

(ภาพ 5) ฉบับพิมพ์ดีด 1: อานิสงส์บุญวันเกิด (BAD-19-1-0137), ใบที่ 1-5 (หน้าบน), 2527

(ภาพ 6) ฉบับพิมพ์ดีด 2: อานิสงส์เห็ดบุณวันเกิด (BAD-13-1-0206), ใบที่ 1-5 (หน้าบน), 2531

หนังสือใบลานฉบับพิมพ์ดีด 2 เป็นฉบับปรับปรุงจากต้นฉบับเดิมที่ใช้การจาร นอกเหนือจากรูปแบบตัวอักษรที่ต้องเปลี่ยนจากอักษรธรรมเป็นอักษรปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับแท่นพิมพ์ของเครื่องพิมพ์ดีดแล้ว ยังพบว่ามีกรปรับปรุงเนื้อหาและการสะกดคำบางส่วนให้มีความสมบูรณ์ขึ้น หรือเพื่อแก้ไขคำผิดที่มักเกิดขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหนังสือใบลานเรื่องอานิสงส์ที่พบว่ามีกรนำมาคัดลอกซ้ำหลายครั้ง (Sengsoulin, B., 2016, 134) สิ่งที่ต่างไปจากต้นฉบับจารด้วยมือมีอยู่จำนวนมาก จึงสามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่าหนังสือใบลานฉบับพิมพ์ดีด 2 เป็นฉบับที่ปรับปรุงจากต้นฉบับ (ฉบับจาร) ที่จารในปี พ.ศ. 2516 ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงการเปลี่ยนวิธีการสะกดคำในฉบับพิมพ์ดีด 2 ที่แก้ไขจากฉบับจาร

(ฉบับจาร) “ในปัจฉิมวัยฯ สุดท้ายนี้” (บรรทัดที่ 1 แผ่นที่ 4 หน้าหลัง)

(ฉบับพิมพ์ดีด 2) “ในปัจฉิมะวัยฯสุดท้ายนี้” (บรรทัดที่ 2 แผ่นที่ 3 หน้าหลัง)

พิจารณาจากตัวอย่างที่ขีดเส้นใต้ข้างต้น ฉบับจารใช้ไม้ยมกซ้ำคำว่า “วัย” ที่เป็นส่วนหนึ่งของคำว่า “ปัจฉิมวัย” เพื่อให้คำว่า “วัย” ถูกออกเสียงอีกครั้งร่วมกับคำหลังคือคำว่า “สุดท้าย” ให้เป็นคำว่า “วัยสุดท้าย” การซ้ำคำหรือพยางค์ในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความสับสนได้ เพราะเครื่องหมายไม้ยมกสามารถซ้ำได้ทั้งพยางค์ คำโดด และคำประสม ดังนั้น เมื่อหนังสือใบลานถูกผลิตซ้ำในฉบับพิมพ์ดีด ๒ เครื่องหมายไม้ยมกจึงถูกลบออก ตามด้วยการเว้นวรรคเพื่อช่วยให้ผู้เทศน์แบ่งจังหวะการออกเสียงให้ถูกต้อง จากนั้นจึงซ้ำคำเดิมคือคำว่า “วัย” ด้านหน้าที่แต่เดิมใช้เครื่องหมายไม้ยมกในฉบับจาร เพื่อให้รวมเข้ากับคำที่ตามมาด้านหลังเป็นคำว่า “วัยสุดท้าย” สื่อความหมายได้อย่างชัดเจนและไม่มีความ

ผลกระทบกับเนื้อหา อีกตัวอย่างหนึ่งต่อไปนี้แสดงถึงการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับธรรมเนียมนิยม เรื่องลำดับของช่วงวัยมนุษย์ ได้แก่วัยเยาว์ (ปฐมวัย) วัยกลางคน (มัชฌิมวัย) และวัยชรา (ปัจฉิมวัย)

(ฉบับจาร)“ท่านจัดไว้เป็น 3 คือว่า ปฐมวัย ปัจฉิมวัย มัชฌิมวัย”(บรรทัดที่ 3 แผ่นที่ 3 หน้าล่าง)

(ฉบับพิมพ์ดีด 2)“ท่านจัดไว้เป็นสามวัยมัชฌิมวัยปัจฉิมวัย” (บรรทัดที่ 3-4 แผ่นที่ 3 หน้าล่าง)

เมื่อพิจารณาส่วนที่ขีดเส้นใต้พบว่า ฉบับพิมพ์ดีด 2 แอ่ถึงปัจฉิมวัยคือวัยสุดท้ายหรือวัยชราก่อนมัชฌิมวัยหรือวัยกลางคน ในด้านความหมายแล้วถือว่าไม่ผิด เพราะยังคงใจความเดิมคือการกล่าวถึงวัยทั้งสามของมนุษย์ ไม่ว่าจะเปลี่ยนลำดับอย่างไรก็ยังคงมีเพียงสามจำนวนหรือสามวัย แต่เมื่อหนังสือโบราณฉบับนี้ได้รับการผลิตซ้ำด้วยพิมพ์ดีดแล้ว การจัดเรียงช่วงวัยจึงถูกปรับปรุงให้ตรงตามลำดับเวลาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงด้วย ปัจฉิมวัยจึงถูกแอ่ถึงเป็นลำดับสุดท้ายต่อจากมัชฌิมวัย ตัวอย่างต่อมาแสดงข้อความที่แต่งขึ้นใหม่ในฉบับพิมพ์ดีด 2 ที่เพิ่มเติมขึ้นจากฉบับจาร เป็นข้อความอวยพรส่งท้ายเพื่อจบการเทศนา

โดยนัยคตสนาบันชานทีได้สะแควมาคั่นว่าสมถอนแควเวลาใน
โอรากอธันเบนสพะมุงคณมีຂໍໃຫ້ທ່ານເຈົ້າພາບທີ່ມີอายุຄົບ...บีบี
ພ້ອມດ້ວຍທຸກໆຄົນທີ່ມາຮ່ວມໃນບຸນນີ້ຈົ່ງເປັນຜູ້ນິຣາສປາສຈາກທຸກ
ທັງປວງໃຫ້ເປັນຜູ້ມີຄວາມສຸກກາຍສະບາຍຈິດຂົນຂວາຍຫິຕະປໄຍດ
ແກ່ຕົນແລຄົນອື່ນຕລອດສໄພະສັດທັງປວງໄດ້ຮືນເຮັງບັນເທີງໃຈ
ປະກອບຄຸນງາມຄວາມດີມີເອື້ອເພື່ອແຜ່ເມດຕາອາຣິຕ໌ກັນສ
ເລີມສລອງວັນເກີດລູງທ່ານຕລອດໄປຈົນຊົ່ວກາລະນານບັນລຸຖືງພະ
ນິບພານເປັນທີ່ສຸດທົ່ວທຸກໆຄົນເທີນເອວັງກໍມີດ້ວຍປະກາສະນີແລ

(อานิสงส์เห็ดบุญวันเกิด (BAD-13-1-0206), บรรทัดที่ 5 แผ่นที่ 5 หน้าบน, 2531)

เมื่อพิจารณาตัวอย่างข้างต้นแล้วจะเห็นว่ามีการขีดเส้นใต้เว้นช่องว่างด้วยเส้นประเพื่อให้พระผู้เทศนาแอ่ถึงอายุของเจ้าภาพในงานนั้นๆ ได้ตรงตามความเป็นจริง การเว้นช่องว่างลักษณะนี้นอกจากจะแสดงถึงวัฒนธรรมการยืมคั่นหนังสือโบราณในท้องถิ่นแล้ว ยังแสดงวัตถุประสงค์ของการผลิตซ้ำหนังสือโบราณเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมเนียมนิยมการจัดงานวันเกิดที่ผู้มาร่วมงานอวยพรแต่สิ่งดีงามให้แก่เจ้าภาพด้วย ดังแสดงในข้อความอวยพรวันเกิดที่ยกมาข้างต้นซึ่งพระผู้เทศน์ต้องอ่านคำอวยพรนี้เพื่อส่งท้ายการเทศน์อานิสงส์ การแก้ไขและเพิ่มเติมข้อความใหม่จากฉบับจารแสดงวัตถุประสงค์ในการผลิตซ้ำ

หนังสือโบราณด้วยพิมพ์ดีดอย่างเห็นได้ชัด ว่านอกจากเพื่อรักษาใจความของต้นฉบับเดิมแล้ว ยังมุ่งให้หนังสือโบราณฉบับใหม่นำไปใช้เพื่อการเทศน์แก่ผู้ฟัง สะท้อนให้เห็นการปรับตัวของการสร้างหนังสือโบราณว่าจากเดิมที่ถวายเป็นเรื่องอานิสงส์ให้แก่วัดเพื่อหวังผลบุญจากการสืบทอดพระพุทธศาสนาด้วยการสร้างหนังสือ กลายเป็นการสร้างเพื่อตอบสนองการใช้งานสำหรับการเทศน์เป็นหลัก

บทสรุป

กิจกรรมการเทศน์เรื่องอานิสงส์ยังคงมีบทบาทอยู่ในหลวงพระบาง พุทธศาสนิกชนรวมกลุ่มและฟังพระธรรมเทศนาเพื่อรับรู้ผลบุญที่ตนจะได้รับจากการทำบุญหรือร่วมกิจกรรมทางศาสนา แม้การเกิดจะไม่ใช่วิถีทางศาสนาแต่ดั้งเดิม แต่ชาวหลวงพระบางก็ยังสามารถผนวกความเชื่อเรื่องผลของการทำบุญเข้ากับช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านชีวิตอย่างเช่นการเกิด ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่ก้าวเข้าสู่วัยใหม่ของชีวิตเหมาะแก่การต้อนรับขบวนปีใหม่ด้วยการสร้างบุญกุศล ซึ่งแน่นอนว่าย่อมตามมาด้วยกิจกรรมการเทศน์อานิสงส์เพื่อระบุจุดสิ้นสุดของการทำบุญ หนังสือโบราณเรื่องอานิสงส์ทั้งสามฉบับเป็นหลักฐานยืนยันที่ชัดเจนที่สุดว่าการทำบุญและการเทศน์อานิสงส์เนื่องในวันคล้ายวันเกิดยังคงมีความสำคัญ และดำรงอยู่ในสังคมจวบจนถึงยุคสมัยที่การตีพิมพ์เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการผลิตซ้ำเอกสารตัวเขียนเพื่อเผยแพร่ตำราทางพุทธศาสนาออกสู่ผู้อ่านที่หลากหลายนอกเหนือจากพระสงฆ์ สามเณร หรือผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาเพียงอย่างเดียว หลักฐานประการต่อมาที่แสดงความนิยมของการเทศน์อานิสงส์วันเกิดคือการระบุสังกัดหรือวัดที่เป็นเจ้าของหนังสือโบราณ เพราะเป็นเครื่องยืนยันว่าเกิดการยืมคืนเอกสารเพื่อใช้ในกิจกรรมการเทศน์ขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่หนังสือโบราณฉบับพิมพ์ดีด 1 ถูกเก็บอยู่ที่วัดเชียงม่วน ทั้งที่แต่เดิมเก็บอยู่ที่วัดมหาธาตุ กล่าวได้ว่า ถึงแม้จะมีหนังสือโบราณเรื่องอานิสงส์วันเกิดหลงเหลืออยู่เพียงสามฉบับให้คนรุ่นปัจจุบันได้ศึกษา แต่กลับเผยให้เห็นความนิยมเรื่องการทำบุญและการเทศน์เรื่องอานิสงส์ที่ถือกำเนิดมาแต่อดีตและยังคงมีบทบาทในปัจจุบัน สะท้อนความเชื่อของพุทธศาสนิกชนชาวหลวงพระบาง เรื่องการถือโอกาสอันดีเนื่องในวันคล้ายวันเกิดมาประกอบกรรมดีทำบุญ สร้างกุศล เพื่อต้อนรับการเปลี่ยนผ่านของชีวิต

References

- Boulyaphonh, K. (2015). *The Life, Works and Social Roles of the Most Venerable SathuNyaiKhamchanVirachittaMaha Thela (1920–2007)*. Germany: University of Hamburg.
- Jaengsawang, S. (2019). *Relationship between Anisong Manuscripts and Rituals: A Comparative Study of the Lan Na and Lao Traditions*. Germany: University of Hamburg.
- Naga Prateep. (1996). *Tradition of birth* (3rded). Bangkok: Sor siam.

- Phra Khru Pariyat Warothai. (2014). *A study and analysis of beliefs about the merits of merit in Thai society*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Rakpa, S. (2000). *The analytical study of the Lanna virtue scriptures*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Sengsoulin, B. (2015). "Buddhist Manuscript Culture in Laos on the Road to Modernity: Reflections on Anisong Manuscripts," in *The Lao Sangha and Modernity*, Edited by Volker Grabowsky and Hans Georg Berger. Luang Prabang: Anatha Publishing, p. 249–266.
- Sengsoulin, B. (2016). *Buddhist Monks and their Search for Knowledge: an examination of the personal collection of manuscripts of PhraKhamchanVirachitto (1920–2007), Abbot of Vat Saen Sukharam, Luang Prabang*. Germany: University of Hamburg.
- Sheravanichkul, A. (2012). "Narrative and Gift-giving in Thai **Ānisaṃsa** Texts," in *Buddhist Narrative in Asia and Beyond*, Edited by Peter Skilling and Justin McDaniel, Institute of Thai Studies Bangkok: Chulalongkorn University.
- Sukrak, S. (2019). "Chapter 3 1 Traditions about Thai Life" in *Textbook Thai as a Foreign Language, Volume A 2 in the Thai Language Preparation Program for Students from the Kingdom of Cambodia. Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn's scholarship Princess Maha Chakri Sirindhorn 2019*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.

Manuscript

- 06011406005-15. อานิสงส์ทำบุญวันเกิด. [*Anisong bun wan koet*], palm-leaf manuscript; language: Lao and Pali; script: Tham Lao; 7 folios; CS 1335 (CE 1973).
- BAD-13-1-0206. อานิสงส์เฮ็ดบุญวันเกิด. [*Anisong het bun wan koet*], palm-leaf manuscript; language: Lao and Pali; script: Tham Lao; 6 folios; CS 1350 (CE 1988).
- BAD-19-1-0137. อานิสงส์บุญวันเกิด. [*Anisong bun wan koet*], palm-leaf manuscript; language: Lao and Pali; script: Tham Lao; 9 folios; CS 1346 (CE 1984).

